

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Πρόγραμμα επικαιροποίησης γνώσεων αποφοίτων ΑΕΙ
“ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ”

2^Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟΝ
ΚΟΣΜΟ: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Συγγραφική Ομάδα:

Δρ. Παναγιώτης Λιαργκόβας, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Δρ. Νικόλαος Αποστολόπουλος, Μεταδιδακτορικός ερευνητής Πανεπιστημίου
Πελοποννήσου

Πίνακας περιεχομένων

Περιγραφή.....	3
Στόχοι.....	3
Λέξεις κλειδιά	3
2.1. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις στη διεθνή κοινότητα	4
2.1.2. Κοινωνική επιχειρηματικότητα.....	4
2.1.2. Οι εναλλακτικές πιστώσεις-μικροπιστώσεις.....	6
2.1.3. Θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων.....	6
2.2. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη: Η ευρωπαϊκή εμπειρία	7
2.3. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα	12
2.3.1. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί.....	13
2.3.2 Οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί	14
2.3.3 Οι εργατικοί συνεταιρισμοί.....	16
2.3.4 Ο νόμος 4019/2011 και οι νέες συνεταιριστικές επιχειρήσεις	16
2.3.4.1 Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης	18
2.3.4.2 Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Φροντίδας	18
2.3.4.3. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού	18
2.4 Συγκλίσεις και αποκλίσεις.....	19
Ερωτήσεις – Ασκήσεις ελέγχου γνώσεων.....	21
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	22

Περιγραφή

Σε διεθνές επίπεδο, οι διάφορες παραδοσιακές μορφές κοινωνικής οικονομίας, παρουσιάζουν μία μακρά ιστορική πορεία αποτελώντας συστατικό στοιχείο διάφορων κοινωνιών και οικονομιών. Το θεσμικό πλαίσιο διαφέρει από περιοχή σε περιοχή και από χρονική περίοδο σε χρονική περίοδο. Κοινό σημείο αναφοράς σε διεθνές επίπεδο είναι η συνεχής αύξηση σε ένταση, της ανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας. Στην Ελλάδα, συγκριτικά με άλλες χώρες της Ευρώπης, η κοινωνική οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα παρουσιάζει αύξηση τα τελευταία χρόνια. Η μορφή αυτή ανάπτυξης έχει ενισχυθεί κυρίως από το νέο θεσμικό πλαίσιο, τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά εργαλεία και από τις συνθήκες οικονομικής κρίσης που συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση. Παρόλη τη σταδιακή ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας σε εθνικό επίπεδο, τα περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης είναι μεγάλα και πρέπει να ενισχυθεί θεσμικά και χρηματοδοτικά ο τομέας αυτός της εθνικής οικονομίας.

Στόχοι

Στο τέλος αυτού του κεφαλαίου θα πρέπει να μπορείτε:

Να αναλύετε την οικονομική συμβολή της κοινωνικής οικονομίας σε διεθνές επίπεδο

Να περιγράφετε ιστορικά την πορεία εξέλιξης της κοινωνικής οικονομίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Να αναλύετε την οικονομική συμβολή της κοινωνικής οικονομίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Να αναλύετε τη συμβολή της κοινωνικής οικονομίας στην απασχόληση σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Να περιγράφετε ιστορικά την πορεία εξέλιξης της κοινωνικής οικονομίας σε εθνικό επίπεδο

Να αναλύετε την οικονομική συμβολή της κοινωνικής οικονομίας σε εθνικό επίπεδο

Να περιγράφετε το θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα

Να καταγράφετε τις νέες συνεταιριστικές επιχειρήσεις και τα χαρακτηριστικά τους

Λέξεις κλειδιά

Ευρωπαϊκή κοινωνική οικονομία, οικονομική συμβολή, απασχόληση, ελληνική κοινωνική οικονομία, θεσμικό πλαίσιο, νέες συνεταιριστικές επιχειρήσεις

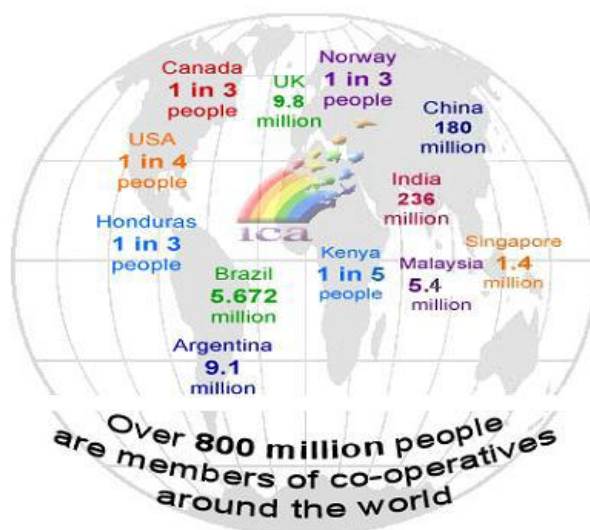
2.1. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις στη διεθνή κοινότητα

2.1.2. Κοινωνική επιχειρηματικότητα

Το 1895 ιδρύθηκε η διεθνής συνεταιριστική συμμαχία (International Co-operative Alliance – ICA) με τη συμμετοχή εκπροσώπων από την Αργεντινή, την Αυστραλία, το Βέλγιο, τη Γαλλία, τις ΗΠΑ, την Ινδία, τη Γερμανία και άλλες χώρες με στόχο την προώθηση, την ανάπτυξη, τον καθορισμό και την προάσπιση των συνεταιριστικών αρχών. Σήμερα τα εγγεγραμμένα μέλη της Ένωσης ανέρχονται σε 221 συνεταιριστικές οργανώσεις, που προέρχονται από 89 χώρες και αντιπροσωπεύουν πάνω από 800 εκατομμύρια άτομα.

Τις τελευταίες δεκαετίες οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν αναπτυχθεί σε όλο σχεδόν τον αναπτυγμένο και αναπτυσσόμενο κόσμο. Ο παρακάτω πίνακας που είναι από έκθεση του Γ.Γ. του ΟΗΕ αποτυπώνει τα πληθυσμιακά και οικονομικά μεγέθη της συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας. Δείχνει ότι οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις των 800.000 μελών παρέχουν πάνω από 100.000 θέσεις εργασίας.

Σχήμα 2.1: Μέλη σε συνεταιριστικές επιχειρήσεις

Πηγή: Έκθεση του Γ.Γ. του ΟΗΕ <http://www.diktio-kapa.dos.gr/keimena/OHEgr.pdf> και <http://www.ica.coop/coop/statistics.html> <http://www.global300.coop/>

Στην Αμερική η κοινωνική οικονομία μέχρι το 2000 απασχολούσε το 10,5% του ενεργού πληθυσμού με μια συμβολή στο ΑΕΠ της χώρας που ξεπερνούσε το 6,5% του εθνικού εισοδήματος (Ναζάκης, 2005).

Στις ΗΠΑ υπάρχουν για παράδειγμα 900 και πλέον συνεταιριστικές επιχειρήσεις παραγωγής ρεύματος στον γεωργικό τομέα που δίνουν το ρεύμα στο κόστος με την εφαρμογή μιας συνεταιριστικής μεθόδου που επιστρέφει το πλεόνασμα. Επίσης στις ΗΠΑ οι κοινωνικές επιχειρήσεις διακρίνονται σε επιχειρήσεις φιλανθρωπίας, σε οργανισμούς κοινωνικών σκοπών και σε υβριδικούς οργανισμούς (Young, 2001).

Στον Καναδά τέσσερις στους δέκα κατοίκους είναι μέλη κάποιου συνεταιρισμού ενώ στο Κεμπέκ πάνω από το 70% του πληθυσμού είναι μέλη συνεταιρισμών. Να σημειωθεί ότι ο Desjardins Group που είναι χρηματοπιστωτικός οργανισμός είναι ο μεγαλύτερος εργοδότης του Κεμπέκ.

Στη Λατινική Αμερική το 2007 ο Τσάβες μετέτρεψε μεγάλες πετρελαϊκές μονάδες σε συνεταιριστικές αυτοδιαχειριζόμενες με συμμετοχή κράτους και εργαζομένων. Επίσης, στη Λατινική Αμερική υπάρχουν οι μεγαλύτεροι στον κόσμο συνεταιρισμοί νερού σε αστικές περιοχές (Spronk, 2005). Να σημειωθεί ότι το 9% του απασχολούμενου πληθυσμού της επαρχίας Santa Fe της Αργεντινής προέρχεται από τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις.

Στην Ινδονησία το 27,5% των οικογενειών, που εκπροσωπούν πάνω από 80 εκατομμύρια άτομα, είναι μέλη συνεταιρισμών ενώ στην Ιαπωνία μια στις τρεις οικογένειες είναι μέλος συνεταιρισμού.

Η Ιαπωνία το 2008 και το 2009 που χτυπήθηκε από την κρίση έχασε 4,5% θέσεις εργασίας στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις και 8% στις συμβατικές επιχειρήσεις (EOKE, 2011) που δείχνει ότι οι θέσεις εργασίας στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις ήταν πιο ανθεκτικές.

Στη Νότια Κορέα, στην επαρχία Τσανγκγκουόν το 23% του απασχολούμενου πληθυσμού προέρχεται από τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις και είναι από τα μεγαλύτερα ποσοστά που συναντά κανείς διεθνώς, γι' αυτό και θεωρείται η περιοχή λίκνο του συνεταιριστικού κινήματος.

Τέλος, να αναφέρουμε ότι το 12% του συνόλου των απασχολούμενων των χωρών της G20 προέρχεται από συνεταιριστικές επιχειρήσεις.

2.1.2. Οι εναλλακτικές πιστώσεις-μικροπιστώσεις

Στο διεθνές επίπεδο της κοινωνικής οικονομίας αναπτύχθηκε και η φιλοσοφία των εναλλακτικών πιστώσεων στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Είναι επιχειρήσεις με κοινωνικούς σκοπούς που προσφέρουν σε ιδιώτες και επιχειρήσεις μικροπιστώσεις, δάνεια με ευνοϊκές ρυθμίσεις κ.ά. Αυτού του είδους τις δράσεις στήριξαν με οδηγία τους, τον Νοέμβριο του 2005, τα Ηνωμένα Έθνη πιστεύοντας ότι είναι ένα από τα πολλά μέσα με τα οποία μπορεί να αντιμετωπιστεί η φτώχεια (Ντούλια-Κατσιβαρδάς, 2005).

Πατέρας της μικροπίστωσης ήταν ο Yunus ο οποίος μάλιστα τιμήθηκε το 2006 με το Νόμπελ Ειρήνης για την προσφορά του στην καταπολέμηση της φτώχειας με την ανάπτυξη επιχειρηματικών δράσεων από φτωχούς.

Στη βάση της μικροπίστωσης δημιουργήθηκε το 1974 η συνεταιριστική τράπεζα Grameen Bank η οποία έκανε τους δανειστές υποχρεωτικά μέλη και έθετε ως προαπαιτούμενο για να λάβει κάποιος μικροδάνειο να συστήσει ομάδα η οποία θα δημιουργούσε συλλογική επιχείρηση και δεν απαιτούσε εμπράγματα εγγυήσεις (Yunus, 1998). Η τράπεζα μετατράπηκε σε επιχειρηματικό κοινωνικό κολοσσό αναπτύσσοντας δράση σε πάνω από 60 χώρες στην Ασία, στην Αμερική και στην Ευρώπη.

Άλλο παράδειγμα είναι ο μικροπιστωτικός οργανισμός Hand in Hand που δημιουργήθηκε στην Ινδία από τον Πέρση Μπάρνεβικ και εξαπλώθηκε στην Κίνα, στο Αφγανιστάν, στην Αφρική και στη Νότια Αμερική.

2.1.3. Θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων

Κατά τη διάρκεια του 1980 στην Αμερική δημιουργήθηκαν οι θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων όπου κάθε νεοϊδρυθείσα επιχείρηση μπορούσε να ενταχθεί στο σύστημα της θερμοκοιτίδας και να απολαμβάνει υποδομές, εξοπλισμούς, τηλεφωνικά κέντρα και γραμμές internet πληρώνοντας ένα ενοίκιο γι' αυτό. Επίσης, με πολύ μικρό κόστος, σε σύγκριση με τις εκτός θερμοκοιτίδας επιχειρήσεις, είχε τη δυνατότητα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών από εξειδικευμένους συμβούλους.

Η βασική φιλοσοφία των καινοτόμων αυτών δράσεων ήταν να δέχονται κατά προτεραιότητα επιχειρήσεις, ώστε μέσω του διαμερισμού των πόρων με άλλες συστεγαζόμενες επιχειρήσεις να μειώνεται το λειτουργικό τους κόστος κατά την πρώτη φάση λειτουργίας τους. Ανάλογα

με τον σκοπό και τον χαρακτήρα τους οι θερμοκοιτίδες διακρίνονται σε τεχνολογικές θερμοκοιτίδες που στοχεύουν στην ανάπτυξη της τεχνολογίας, σε εξειδικευμένες θερμοκοιτίδες οι οποίες φιλοξενούν επιχειρήσεις συγκεκριμένου αντικειμένου και σε θερμοκοιτίδες που δημιουργούνται για να στηρίζουν νέες θυγατρικές εταιρείες ή έναρξη εμπορικών δραστηριοτήτων.

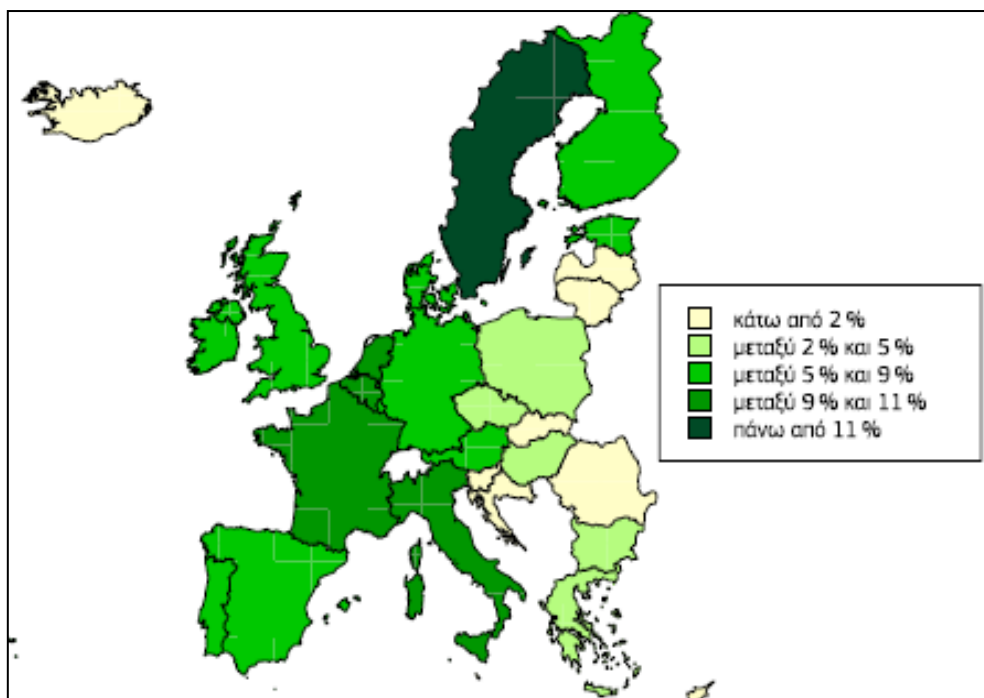
Η χρονική περίοδος όπου μια επιχείρηση έμενε στη θερμοκοιτίδα ήταν τρία χρόνια και μετά την πάροδο του χρόνου αυτού η επιχείρηση έπρεπε να εγκαταλείψει τους συγκεκριμένους χώρους και να μεταφερθεί εκτός. Το σύστημα αυτό, που ήταν ταυτόχρονα και καινοτόμο, εξαπλώθηκε γρήγορα και στην Ευρώπη αφού αντιμετώπιζε αποτελεσματικά τα προβλήματα των διακρίσεων και ανισοτήτων που βίωναν οι άνεργοι οι οποίοι ήθελαν ν' αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα.

2.2. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη: Η ευρωπαϊκή εμπειρία

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη έχουν ζωή είκοσι πέντε χρόνων. Έκαναν την εμφάνισή τους στην Ιταλία το 1991 με τις επιχειρήσεις του κοινωνικού συνεταιρισμού που θεσμοθετήθηκαν με τον νόμο 381/1991. Τέτοια ήταν η άνθιση των επιχειρήσεων αυτών στην Ιταλία που τη δεκαετία 1991-2000 οι θέσεις εργασίας στους κοινωνικούς συνεταιρισμούς, αυξήθηκε κατά 400% (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, 2011). Σήμερα στην Ιταλία λειτουργούν 97.699 κοινωνικές επιχειρήσεις από τις οποίες 71.578 είναι επιχειρήσεις και 26.121 είναι ενώσεις που προσφέρουν 1.128.381 θέσεις εργασίας και αριθμούν 12.293.202 μέλη. Μια χαρακτηριστική περίπτωση κοινωνικής επιχείρησης ενταγμένης στην κοινωνική οικονομία είναι ο Κοινωνικός Συνεταιρισμός Φροντίδας στην Καλαβρία Ιταλίας που ιδρύθηκε, το 1990, από εννιά άνεργες γυναίκες με στόχο τις υπηρεσίες παιδικής φροντίδας, τη φροντίδα ηλικιωμένων, ατόμων με αναπηρία και νέων που αντιμετώπιζαν τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Τα έσοδά του προέρχονταν από τις συμβάσεις με την τοπική αυτοδιοίκηση και τις τοπικές επιχειρήσεις καθώς και τις αμοιβές ιδιωτών. Μια άλλη χαρακτηριστική περίπτωση είναι η κοινοπραξία In Concerto στο Καστελφράνκο Βένετο της βορειοδυτικής Ιταλίας που ιδρύθηκε το 2002 από 22 τοπικούς κοινωνικούς συνεταιρισμούς και απασχολεί πάνω από 1300 εργαζόμενους, φτάνοντας στο σημείο να εξαγάγει προϊόντα στην Κίνα όταν η Κίνα έχει κατακλύσει την Ευρώπη με δικά της προϊόντα.

Στον παρακάτω πίνακα που είναι από δεδομένα Ciriec International (2012), “The Social Economy in the European Union βλέπουμε το μερίδιο της κοινωνικής οικονομίας στην απασχόληση κατά χώρα της Ευρώπης.

Σχήμα 2.2: Μερίδιο κοινωνικής οικονομίας στην απασχόληση

Πηγή: Από δεδομένα Ciriec International (2012), “The Social Economy in the European Union

Μετά την Ιταλία, άλλες χώρες όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Γαλλία, η Φινλανδία, η Λιθουανία και το Βέλγιο νομοθέτησαν για να στηρίξουν την κοινωνική οικονομία και τις κοινωνικές επιχειρήσεις. Να σημειωθεί ότι μια δεκαετία νωρίτερα, σε χώρες όπως η Γερμανία, η Γαλλία και το Βέλγιο, είχαν δημιουργηθεί μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί προσανατολισμένοι στις κοινωνικές υπηρεσίες, με βασικό στόχο την επανένταξη των ανέργων, κάτω, όμως, από τον έλεγχο και τη χρηματοδότηση του δημόσιου τομέα. Ήταν η περίοδος που δεν είχε ωριμάσει στην Ευρώπη η έννοια της κοινωνικής οικονομίας, κάτι που πήρε διαστάσεις την περίοδο του 1990 (Αποστολούδη, 2011).

Στην Ισπανία οι πρώτες κοινωνικές επιχειρήσεις έλαβαν τη μορφή οργανισμών. Ιδρύθηκαν Κέντρα Ειδικής Απασχόλησης και Κατάρτισης, συνήθως από γονείς παιδιών με ειδικές ανάγκες, δημιουργώντας θέσεις εργασίας για τα παιδιά τους. Τη δεκαετία του 1990 αυξήθηκαν οι θέσεις εργασίας στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας κατά 57,5%

(Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, 2011). Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η συνεργατική επιχείρηση Mondragon Corporacion Cooperativa-MCC που αποτελείται από 100 αυτόνομους συνεταιρισμούς στη χώρα των Βάσκων και είναι μια από τις μεγαλύτερες, σε μέγεθος, συνεργατικές επιχειρήσεις της Ισπανίας.

Στην Πορτογαλία οι κοινωνικές επιχειρήσεις εργασιακής ενσωμάτωσης πήραν τη μορφή συλλόγων, συνεταιρισμών, ιδρυμάτων και οργανισμών κοινωνικής αλληλεγγύης διατηρώντας διοικητική και χρηματοοικονομική αυτονομία.

Στη Μεγάλη Βρετανία έχουμε κοινωνικές επιχειρήσεις με κατεύθυνση την καταπολέμηση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού, με έμφαση στην παραγωγή βιολογικών προϊόντων, στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Στην Αγγλία σήμερα λειτουργούν 5.450 συνεταιρισμοί, 105 αμοιβαίες ενώσεις και 870.000 ενώσεις, δημιουργώντας έτσι ένα σύνολο ενταγμένο στην κοινωνική οικονομία που φτάνει στις 875.550 επιχειρήσεις οι οποίες προσφέρουν 236.000 θέσεις εργασίας, οι αμοιβαίες εταιρείες προσφέρουν 50.000 θέσεις εργασίας και οι ενώσεις προσφέρουν 1.347.000 θέσεις εργασίας. Οι συνεταιρισμοί έχουν 12.800.000 μέλη και οι άλλες μορφές (αμοιβαίες εταιρικές ενώσεις) διαθέτουν 10.600.000 εθελοντές. Το 2002, η κυβέρνηση Blair, θεσμοθέτησε τον συνασπισμό των κοινωνικών επιχειρήσεων και δημιουργήθηκαν μονάδες κοινωνικών επιχειρήσεων. Αυτό οδήγησε τις κοινωνικές επιχειρήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο να έχουν έναν τζίρο 12 δις λίρες (Αποστολούδη, 2011). Χαρακτηριστική περίπτωση κοινωνικής επιχείρησης είναι η Συνεταιριστική Επαγγελματική Ορχήστρα Sinfonia Musicisti που δημιουργήθηκε από τέσσερις επαγγελματίες μουσικούς και υποστηρίχθηκε από τον Συνεταιρισμό Μουσικής Παραγωγής ARC και το Πανεπιστήμιο του Northampton με στόχο την αντιμετώπιση της κρίσης στον κλάδο των μουσικών και τη διάδοση της κλασικής μουσικής, υψηλής ποιότητας, σε πολύ χαμηλές τιμές.

Στη Γαλλία αναπτύσσονται κυρίως πρωτοβουλίες εργασιακής ενσωμάτωσης στην κατεύθυνση της παροχής υπηρεσιών βάσει της εγγύτητας (Αποστολούδη, 2011). Χαρακτηριστικό των κοινωνικών επιχειρήσεων στη Γαλλία είναι αυτό των περιφερειακών οργανισμών και συνεταιρισμών εργαζομένων. Σήμερα στη Γαλλία υπάρχουν και λειτουργούν 192.497 κοινωνικές επιχειρήσεις από τις οποίες 24.870 είναι συνεταιρισμοί, οι 6.743 αμοιβαίες ενώσεις και οι 160.884 ενώσεις. Μάλιστα οι συνεταιρισμοί προσφέρουν 320.822 θέσεις εργασίας και έχουν 240 εκατ. μέλη, οι αμοιβαίες εταιρείες προσφέρουν 128.710 θέσεις

εργασίας και έχουν 20 εκατ. μέλη και οι ενώσεις προσφέρουν 1.869.012 θέσεις εργασίας και έχουν 14 εκατ. εθελοντές.

Στη Γερμανία οι κοινωνικές επιχειρήσεις δημιουργούνται κυρίως από δήμους, από τοπικούς οργανισμούς και από πολίτες και διακρίνονται για την αυτονομία τους τόσο στο σχεδιασμό όσο και στα χρηματοοικονομικά θέματα και στην οργάνωση της δραστηριότητάς τους. Σήμερα λειτουργούν 7.000.415 συνεταιρισμοί, 828 αμοιβαίες ενώσεις και 505.984 ενώσεις. Οι συνεταιρισμοί προσφέρουν 830.258 θέσεις εργασίας και έχουν 20.509.973 μέλη, οι αμοιβαίες επιχειρήσεις προσφέρουν 84.697 θέσεις εργασίας και οι ενώσεις προσφέρουν 1.541.829 θέσεις εργασίας και έχουν 3 εκατ. εθελοντές. Χαρακτηριστική περίπτωση στη Γερμανία είναι ο στεγαστικός συνεταιρισμός Bremer Hohe του Βερολίνου που ιδρύθηκε, το 2000, από 50 ενοίκους διαμερισμάτων με στόχο την ανακαίνιση, συντήρηση ιστορικών κτιρίων, στέγαση σε προσιτές τιμές, περιβαλλοντική και κοινωνική αναβάθμιση.

Στις σκανδιναβικές χώρες δημιουργούνται εργατικοί συνεταιρισμοί με στόχο να παρέχουν υπηρεσίες κατάρτισης και ένταξης σε ομάδες και άτομα που ήταν κοινωνικά αποκλεισμένες από την αγορά εργασίας. Οι πρώτοι συνεταιρισμοί στη Σουηδία δημιουργήθηκαν το 1889 την περίοδο της μεταρρύθμισης του τομέα της ψυχιατρικής φροντίδας ενώ στη Φινλανδία δημιουργήθηκαν τη δεκαετία του 90 με στόχο την πρόσληψη ανέργων κάτω από καθεστώς προσωρινής εργασίας ή ημιαπασχόλησης. Επίσης, στις σκανδιναβικές χώρες, οι κοινωνικές επιχειρήσεις συνεργάστηκαν με την τοπική αυτοδιοίκηση ιδιαίτερα στους τομείς εκπαίδευσης ενηλίκων, στον πολιτισμό, στην ψυχαγωγία και στην παροχή υπηρεσιών στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Στη Σουηδία αυτή τη στιγμή υπάρχουν 31.162 κοινωνικές επιχειρήσεις, από τις οποίες οι 12.162 είναι συνεταιρισμοί, οι 128 αμοιβαίες ενώσεις και 18.872 ενώσεις. Οι συνεταιρισμοί προσφέρουν θέσεις εργασίας σε 176.816 άτομα, οι αμοιβαίες ενώσεις σε 15.825 άτομα και οι ενώσεις σε 314.568 άτομα.

Στην Αυστρία οι επιχειρήσεις που αναπτύχθηκαν στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας πήραν τη μορφή παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Σήμερα υπάρχουν στην Αυστρία και λειτουργούν στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας 118.475 κοινωνικές επιχειρήσεις από τις οποίες οι 1860 είναι συνεταιρισμοί, οι 59 αμοιβαίες ενώσεις και οι 116.555 ενώσεις. Οι συνεταιρισμοί προσφέρουν 61.999 θέσεις εργασίας και έχουν 3.015.614 μέλη, οι αμοιβαίες ενώσεις προσφέρουν 1416 θέσεις εργασίας και οι ενώσεις προσφέρουν 170.113 θέσεις εργασίας και έχουν 4.760.000 εθελοντές.

Στην Ιρλανδία έχουμε επί το πλείστον τη δημιουργία συνεταιρισμού αγροτουριστικού προσανατολισμού και συνεταιρισμών με άτομα με ψυχοκοινωνικές δυσκολίες.

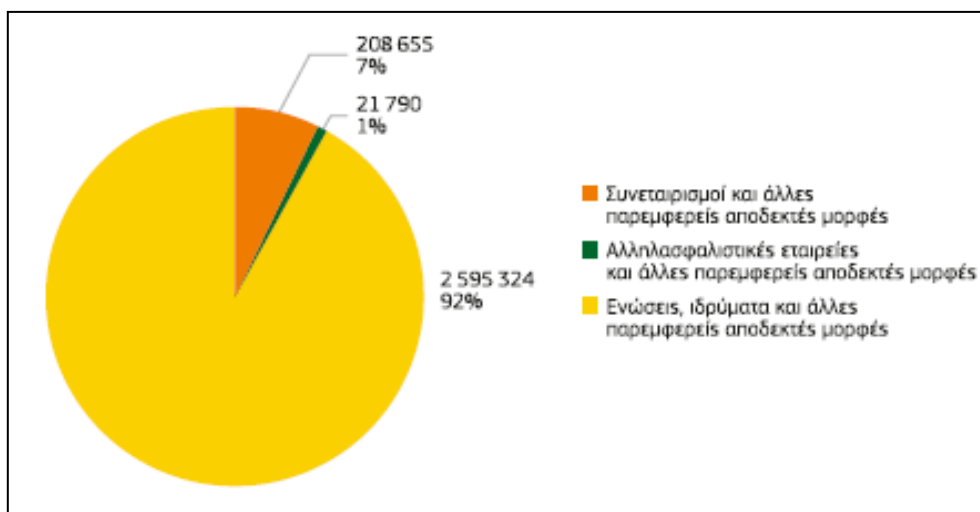
Στο Βέλγιο οι επιχειρήσεις που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας πήραν τη μορφή των κοινωνικών εταιρειών και των συνεταιρισμών. Επίσης θεσμοθέτησαν κοινωνικές επιχειρήσεις κατάρτισης με στόχο την αντιμετώπιση της ανεργίας και της εργασιακής ενσωμάτωσης.

Στο Λουξεμβούργο οι επιχειρήσεις που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας στόχευαν στην ένταξη των γυναικών και των μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας. Συνολικά σ' όλη την Ευρώπη αναπτύχθηκαν 4.200 συνεταιριστικές πιστωτικές τράπεζες με 63.000 υποκαταστήματα οι οποίες έχουν 50 εκατ. μέλη, 780.000 εργαζόμενους και 181 εκατ. πελάτες.

Συνολικά, το 2011, στην Ευρώπη υπήρχαν 160.000 συνεταιριστικές επιχειρήσεις που είχαν 123 εκατ. μέλη και πρόσφεραν απασχόληση σε 5,4 εκατ. άτομα (ΕΟΚΕ, 2011).

Στον παρακάτω πίνακα που είναι από δεδομένα Ciriec International (2012), “The Social Economy in the European Union βλέπουμε τους τύπους οργανισμών στην κοινωνική οικονομία στην Ευρώπη.

Σχήμα 2.3: Τύποι οργανισμών και η συμβολή στην κοινωνική οικονομία

Πηγή: Από δεδομένα Ciriec International (2012), “The Social Economy in the European Union

2.3. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα

Η κοινωνική οικονομία και η κοινωνική επιχειρηματικότητα, με τους όρους και τις προϋποθέσεις, που τις συναντάμε στο διεθνές οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον δεν είναι διαδεδομένες στην Ελλάδα, ούτε έχουν διαμορφώσει μια μακροχρόνια παράδοση. Εξάλλου και το θεσμικό και εφαρμοστικό πλαίσιο που διέπει την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα της χώρας έχει ζωή, μόλις, τεσσάρων χρόνων αφού θεσμοθετήθηκε με τον νόμο 4019/2011 για την Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (ΦΕΚ Α' 216/11). Εξαίρεση αποτελούν οι συνεταιρισμοί και οι διάφορες μικρές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται, κυρίως, στα αγροτικά προϊόντα, όπως οι συνεταιρισμοί γυναικών, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί περιορισμένης ευθύνης, πολιτιστικών συλλόγων με οικονομικές δραστηριότητες κ.ά.

Στον παρακάτω πίνακα του Nasioulas (2012), που αποτυπώνει σε αριθμούς τις δομές της ελληνικής κοινωνικής οικονομίας, τους εργαζόμενους στις κοινωνικές επιχειρήσεις και τα μέλη τους, βλέπουμε ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις ανήκουν στους αγροτικούς συνεταιρισμούς και ακολουθούν οι οικιστικοί συνεταιρισμοί και οι συνεταιριστικές τράπεζες.

Πίνακας 2.1: Η κοινωνική οικονομία στην Ελλάδα

Η Κοινωνική Οικονομία στην Ελλάδα			
Η Κοινωνική Οικονομία στην ΕΛΛΑΔΑ 2012	αριθμός επιχειρήσεων	αριθμός θέσεων εργασίας	αριθμός μελών
Συνεταιρισμοί κι άλλες παρόμοιες επιχειρήσεις - ΣΥΝΟΛΟ	7.197	14.983	1.052.785
- Συνεταιριστικές τράπεζες	25	1.238	196.179
- Αγροτικοί Συνεταιρισμοί	6.376	11.300	713.714
- Οικιστικοί συνεταιρισμοί	545	n/a	120.242
- Συνεταιρισμοί ηλεκτρολόγων	23	200	600
- Συνεταιρισμοί ηλεκτρολόγων	23	200	600
- Συνεταιρισμοί Υδραυλικών	33	200	2.500
- Αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί γυναικών	130	100	2.000
- Συνεταιρισμοί φαρμακοποιών	41	1500	5.500
- Περιορισμένης ευθύνης κοινωνικοί συνεταιρισμοί	16	400	2.000
- Συνεταιρισμοί αμοιβαίας	7	40	10.000

ασφάλισης			
- Ναυτικοί Συνεταιρισμοί αμοιβαίας ασφάλισης	1	5	50
Ταμεία αμοιβαίας ασφάλισης και άλλες παρόμοιες μορφές - ΣΥΝΟΛΟ	11	1.140	180.000
- Ταμεία Αλληλοβοήθειας	4	1.100	150.000
- Ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης	7	40	30.000
Ενώσεις, ιδρύματα και άλλοι μη κερδοσκοπικοί και εθελοντικοί	50.600	101.000	1.500.000

Πηγή: (Nasioulas, 2012).

2.3.1. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί

Οι πρώτοι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα άρχισαν να αναπτύσσονται τον 20^ο αιώνα. Για παράδειγμα το 1900 ιδρύθηκε ο Μετοχικός Γεωργικός Συνεταιρισμός Αλμυρού (ΟΚΕ, 2013). Αναπτύχθηκαν, κυρίως, γεωργικοί και αγροτικοί πιστωτικοί οργανισμοί. Ο πρώτος νόμος «Περί Συνεταιρισμών» ψηφίστηκε το 1915 και είναι ο νόμος 602/2015 που ίσχυε στην Ελλάδα έως το 1979 και που έδωσε ώθηση στην ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών (CICOPA, 2013) σε σημείο που τον Δεκέμβριο του 1921 να έχουμε στην Ελλάδα 1710 αγροτικούς συνεταιρισμούς, οι οποίοι είχαν 93.103 συνεταίρους και διέθεταν συνεταιριστικό κεφάλαιο 7.404.521 δραχμές (Αβδελίδης, 1986).

Τον Ιούλιο του 1929, ο τότε Υπουργός Γεωργίας Κ. Σπυρίδης, του κόμματος των Φιλελευθέρων, φέρνει στη Βουλή σχέδιο νόμου για την ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας, πρόταση που γίνεται αποδεκτή με πανηγυρικό τρόπο απ' όλο το πολιτικό φάσμα της εποχής και έτσι ψηφίζεται, ομόφωνα, ο νόμος 4432/29 (Βερέμης, 1987). Στους σκοπούς της περιλαμβάνεται και η χορήγηση δανείων στους γεωργικούς συνεταιρισμούς, οι οποίοι μέσω της Αγροτικής Τράπεζας λύνουν και το πρόβλημα της οικονομικής ασφυξίας που είχαν μέχρι εκείνη τη στιγμή.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1930 λειτουργούν στην Ελλάδα 3.000 συνεταιρισμοί πρωτογενούς επιπέδου και 85 δευτερογενούς επιπέδου (Ηλιόπουλος, 1980), οι οποίοι έχουν μεγάλη ισχύ και ασκούν ισχυρές πολιτικές πιέσεις. Ο νόμος 4640/1930 επιβάλλει περιορισμούς στη λειτουργία των συνεταιρισμών και ποινικοποιεί την πολιτική δράση των μελών τους και των διοικήσεών τους (Μπρακατσούλας, 1984) και ταυτόχρονα

χρησιμοποιούνται από την εκάστοτε πολιτική εξουσία ως όργανο για την άσκηση της αγροτικής τους πολιτικής.

Το 1935 ιδρύθηκε σε εθνικό επίπεδο η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) με στόχο την υποστήριξη, προώθηση και προαγωγή των δραστηριοτήτων των αγροτικών συνεταιρισμών καθώς και την εκπροσώπησή τους σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Η κατάσταση της εξάρτησης των συνεταιριστικών οργανώσεων συνεχίστηκε μέχρι το 1979 όπου καταργήθηκε ο νόμος 4019/1912 με τον οποίο είχαν θεσπιστεί. Από το χρονικό αυτό σημείο και μετά, διάφορες νομοθετικές πρωτοβουλίες κατέστησαν τους συνεταιρισμούς ακόμη περισσότερο εξαρτώμενους από την πολιτική εξουσία, με αποτέλεσμα τη συσσώρευση τεράστιων χρεών και τη μείωση των μετοχών τους στο 50% (Papageorgiou, 2010). Το 2009, στην Ελλάδα, υπήρχαν 6.376 συνεταιρισμοί που είχαν 713.714 μέλη έναντι των 948.965 που είχαν το 1985 (Kokkidinis, 2010).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα συνεταιριστικής επιχείρησης αποτελεί η Αργολική Κοινοπραξία Αγροτικών Συνεταιρισμών «Ήλιος» που δραστηριοποιείται στο εμπόριο φρούτων και λαχανικών, αποκλειστικά από τα μέλη του συνεταιρισμού, χρησιμοποιώντας βιολογικές και φιλικές προς το περιβάλλον μεθόδους καλλιέργειας (Αποστολούδη, 2011).

Λίγο πριν από την ψήφιση του νόμου 4019/2011 στην Ελλάδα είχαν αναπτυχθεί εκτός από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και δυο ακόμη είδη συνεταιρισμών. Οι καταναλωτικοί και εργατικοί συνεταιρισμοί.

2.3.2 Οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί

Τα τελευταία χρόνια ιδρύθηκαν και λειτουργούν και στην Ελλάδα καταναλωτικοί συνεταιρισμοί με στόχο την άσκηση δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα καταναλωτικού χαρακτήρα, με βάση τις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης και οικονομίας και προσανατολισμένοι στην προμήθεια τοπικών και εγχώριων προϊόντων προκειμένου να συμβάλλουν στην ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό της παραγωγής αλλά και την κάλυψη των αναγκών των μελών τους, σε αγαθά και υπηρεσίες, με όρους κοινωνικής δικαιοσύνης. Οι καταναλωτικές οργανώσεις διακρίνονται σε:

- i. *Καταναλωτικοί Συνεταιρισμοί μαζικής αγοράς αγαθών*: Η βάση της μορφής αυτής του καταναλωτικού συνεταιρισμού είναι η μαζική αγορά σε τιμή κόστους με εθελοντική εργασία.
- ii. *Συνεταιρισμοί μορφής Super Market*: Στη μορφή αυτή του καταναλωτικού συνεταιρισμού έχουμε πωλήσεις σε τιμές αγοράς, διαμορφώνοντας κέρδη για τους συνεταίρους.
- iii. *Σύμπραξη καταναλωτών και ιδιοκτητών συνεταιριστικού παντοπωλείου*: Στη μορφή αυτή του καταναλωτικού συνεταιρισμού οι καταναλωτές συμμετέχουν εξίσου με τους ιδιοκτήτες στη διοίκηση, έχοντας δικό τους πάντα τον πρόεδρο. Τα αρχικά κεφάλαια της επιχείρησης προέρχονται από συνδρομές μελών και κεφάλαια ιδιοκτητών.
- iv. *Τα μέλη καταναλωτικής συνεταιριστής οργάνωσης προμηθεύονται αγαθά από ένα μόνο super market*: Τα μέλη της καταναλωτικής συνεταιριστικής οργάνωσης προμηθεύονται τα αγαθά τους από το super market που τους παρέχει τη μεγαλύτερη έκπτωση μετά από διαπραγμάτευση με το σύνολο των super market και κάθε μήνα προχωρούν σε νέα διαπραγμάτευση.
- v. *Ανοιχτοί καταναλωτικοί συνεταιρισμοί με κοινωνικές προεκτάσεις μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα*: Η βάση αυτής της μορφής του καταναλωτικού συνεταιρισμού είναι να προσφέρουν τα αγαθά τους σε τιμή χονδρικής στηρίζοντας την ευημερία των μελών τους και δημιουργώντας ταυτόχρονα θέσεις εργασίας.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα καταναλωτικού συνεταιρισμού στην Ελλάδα είναι:

- Η «Βιος Coop» που ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη με πρώτο αντικείμενο τη δημιουργία super market (ΠΡΩ.Σ.Κ.ΑΛ.Ο., 2012).
- Ο καταναλωτικός συνεταιρισμός INKA που ίδρυσε στην Κρήτη, το 1979, το πρώτο super market (CICOPA, 2013).
- Η εκπωτική συμφωνία ανάμεσα στην ΕΒΕΑ και στον Ιατρικό Όμιλο Αθηνών σύμφωνα με την οποία τα 100.000 περίπου μέλη της ΕΒΕΑ έχουν ειδικό εκπωτικό τιμολόγιο για τις προσφερόμενες πρωτοβάθμιες και δευτεροβάθμιες υπηρεσίες υγείας.

2.3.3 Οι εργατικοί συνεταιρισμοί

Οι εργατικοί συνεταιρισμοί είναι συνεταιριστικές ιδιοκτησίες ελεγχόμενες από τους ίδιους εργαζόμενους-ιδιοκτήτες τους. Έχουν ως στόχο τη δημιουργία και θέσεων εργασίας και κερδών για να βελτιώνουν την ποιότητα ζωής των εργαζομένων-μελών τους, να εξυψώνουν την εργασία και να προωθούν την ανάπτυξη. Οι εργαζόμενοι είναι ταυτόχρονα και ιδιοκτήτες και λειτουργούν ως κυματοθραύστης στην άνοδο των τιμών, αναγκάζοντας ταυτόχρονα και τους ιδιώτες να συγκρατούν τις τιμές και όλοι μαζί να δημιουργούν ένα σταθεροποιητικό σύστημα στην αγορά.

Στην Ελλάδα τη δεκαετία του 2000 άρχισαν να ιδρύονται τέτοιου είδους συνεταιριστικές οργανώσεις με τα παρακάτω τρία χαρακτηριστικά παραδείγματα:

- Το καφεενδάκι-στέκι «Παγκάκι» σε πεζόδρομο στο Κουκάκι που δημιουργήθηκε από μια παρέα νέων, το White Box ένας καλλιτεχνικός συνεταιρισμός που δημιουργήθηκε από διάφορους ανεξάρτητους σχεδιαστές.
- Το πείραμα της BIOME, μιας εταιρείας παραγωγής χημικών προϊόντων στον τομέα της οικοδομής στη Θεσσαλονίκη, που το 2010 έκλεισε και οι εργαζόμενοι έχοντας ανάγκη εργασίας για επιβίωση πήραν τα μέσα παραγωγής στα χέρια τους. Δημιούργησαν μια συνεταιριστική οργάνωση πρότυπο και στον τρόπο διοίκησης με ένα καταστατικό που αναγνωρίζει τον ρόλο του «αλληλέγγυου υποστηρικτή» με δικαίωμα συμβουλευτικής ψήφου και με την παραγωγή προϊόντων που εισήλθαν δυναμικά στην αγορά.
- Την εξαγορά του μετοχικού κεφαλαίου της Εταιρείας Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης από τους δημότες της πόλης.

2.3.4 Ο νόμος 4019/2011 και οι νέες συνεταιριστικές επιχειρήσεις

Στις 30 Σεπτεμβρίου 2011 ψηφίστηκε ο νόμος 4019 περί «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις» που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 216/30-9-2011. Με τον νόμο αυτό θεσπίστηκε η κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση ως φορέας της κοινωνικής οικονομίας με σκοπό την εμπορική ιδιότητα. Τα μέλη του μπορεί να είναι φυσικά πρόσωπα και νομικά και συμμετέχουν με μία ψήφο ανεξάρτητα από τον αριθμό των

συνεταιριστικών μερίδων που κατέχουν. Η μεταβίβαση της συνεταιριστικής μερίδας του μέλους μπορεί να γίνει σε νέο μέλος και μετά από έγκριση από τη διοικούσα επιτροπή. Η διοικούσα επιτροπή εκλέγεται από τη γενική συνέλευση και αποτελείται τουλάχιστον από τρία μέλη. Τα κέρδη της κοινωνικής συνεταιριστικής επιχείρησης δε διανέμονται στα μέλη της εκτός αν τα μέλη είναι εργαζόμενοι σ' αυτή. Τα κέρδη διατίθενται σε ετήσια βάση κατά ποσοστό 5% για τον σχηματισμό αποθεματικού και κατά ποσοστό ως 35% διανέμεται στους εργαζόμενους της ως κίνητρο παραγωγικότητας. Οι πόροι των επιχειρήσεων αυτών αποτελούνται από το κεφάλαιο της επιχείρησης, από δωρεές τρίτων, από έσοδα από την αξιοποίηση της περιουσίας τους, από έσοδα από την επιχειρηματική δραστηριότητα, από επιχορηγήσεις από το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των διεθνών ή εθνικών οργανισμών, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των περιφερειών, των εσόδων από άλλα προγράμματα όπως κληροδοτήματα, δωρεές και παραχωρήσεις της χρήσης περιουσιακών στοιχείων και άλλα έσοδα από την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της. Οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις μπορούν να συνεργάζονται μεταξύ τους με αντικείμενο την ανταλλαγή υπηρεσιών ή την υλοποίηση προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από εθνικούς, ευρωπαϊκούς ή διεθνείς οργανισμούς. Με τον ίδιο νόμο συστήθηκε το Τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας στη Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Εργασίας. Έτσι δημιουργήθηκε στην Ελλάδα το θεσμικό πλαίσιο για τη λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων. Στις κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις επιτράπηκε η συμμετοχή νομικών προσώπων μέχρι το 1/3 των μελών αυτής αλλά απαγορεύτηκε η συμμετοχή των ΟΤΑ και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. Τέλος, με τον προαναφερόμενο νόμο, συστάθηκε Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας το οποίο παρέχει χρηματοδοτήσεις στις κοινωνικές επιχειρήσεις. Ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό τους οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις διακρίθηκαν από τον προαναφερόμενο νόμο στις: Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης, Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας, Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού.

2.3.4.1 Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης

Είναι η μορφή των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων που αφορούν την ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Μιλάμε για τις κοινωνικές ομάδες πληθυσμού οι οποίες δυσκολεύονται είτε λόγω της σωματικής ή ψυχικής ή νοητικής ή αισθητηριακής αναπηρίας είτε εξαιτίας απρόβλεπτων γεγονότων που εμποδίζουν την εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας. Ένα ποσοστό 40% των εργαζομένων στις επιχειρήσεις αυτές ανήκουν υποχρεωτικά στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Με τον νόμο 4019, του 2011, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί περιορισμένης ευθύνης θεωρήθηκαν αυτοδίκαια, Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης.

Γενικά αποσκοπούν στην οικονομική και κοινωνική ένταξη ατόμων όπως: άτομα με αναπηρίες, οροθετικοί, φυλακισμένοι ή αποφυλακισμένοι, ανήλικοι ή παραβάτες, εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες άτομα.

2.3.4.2 Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Φροντίδας

Είναι οι επιχειρήσεις εκείνες οι οποίες ασχολούνται με την παραγωγή και παροχή προϊόντων και υπηρεσιών κοινωνικού-προνομιακού χαρακτήρα σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού όπως είναι για παράδειγμα οι ηλικιωμένοι, τα άτομα με αναπηρία, τα άτομα με χρόνιες παθήσεις, τα βρέφη, τα παιδιά κ.ά.

Γενικά αποσκοπούν στην παραγωγή και παροχή προϊόντων ή υπηρεσιών σε πληθυσμιακές ομάδες όπως: ηλικιωμένοι, βρέφη, παιδιά, άτομα με χρόνιες παθήσεις, άτομα με αναπηρίες.

2.3.4.3. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού

Οι επιχειρήσεις αυτές ασχολούνται με την παραγωγή προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών προκειμένου να ικανοποιήσουν τις συλλογικές ανάγκες που προάγουν το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την απασχόληση, την κοινωνική συνοχή και την τοπική ή περιφερειακή ανάπτυξη.

Γενικά αποσκοπούν στην προαγωγή συμφερόντων στην κατεύθυνση της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης όπως: πολιτισμός, περιβάλλον, εκπαίδευση, οικολογία, τοπικά προϊόντα, διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων, παροχές κοινής ωφέλειας.

Σύμφωνα με την έκθεση 2013 του Διεθνή Οργανισμού Βιομηχανικών Συνεταιρισμών και Συνεταιρισμών Προσφοράς Υπηρεσιών και Βιοτεχνών οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί που υπάγονται στον νόμο 4019, του 2011, ήταν 97 επιχειρήσεις με 920 μέλη, η πλειοψηφία των οποίων άνηκε στην κατηγορία της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού (CICOPA, 2013).

2.4 Συγκλίσεις και αποκλίσεις

Αποτυπώνοντας την εικόνα που προκύπτει από τη σύγκριση της λειτουργίας και της δράσης των επιχειρήσεων που αναπτύχθηκαν στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, στον χώρο της κοινωνικής οικονομίας, μπορούμε να πούμε:

- Αν και η πρώτη συνεταιριστική οργάνωση, σε παγκόσμιο επίπεδο, αναπτύχθηκε στα Αμπελάκια Θεσσαλίας, όπως προαναφέραμε, το 1780, η Ελλάδα σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας που αναπτύχθηκαν στην Ευρώπη, υστέρησε με εξαίρεση τους γεωργικούς και αγροτικούς συνεταιρισμούς και τους συνεταιρισμούς γυναικών που πρόσφεραν και κατέγραψαν στο ενεργητικό τους πλούσιο έργο στην αγροτική οικονομία και στην ανάπτυξη της χώρας. Ταυτόχρονα, όμως, η συντριπτική πλειοψηφία των συνεταιρισμών αυτών, στη διαχρονική τους πορεία, συσώρευσαν τεράστια χρέη και δημιούργησαν εξαρτήσεις από την εκάστοτε πολιτική εξουσία.
- Στην Ελλάδα πολλές επιχειρήσεις που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας είχαν περιστασιακά χαρακτηριστικά και κινήθηκαν μέσα σε ένα αποσπασματικό θεσμικό περιβάλλον, χωρίς να διαθέτουν την κεντρική υποστήριξη των θεσμικών οργάνων της Πολιτείας.
- Θετική αποτυπώνεται, τουλάχιστον μέχρι την έναρξη της οικονομικής κρίσης, η πορεία των συνεταιριστικών και χρηματοπιστωτικών συνεταιρισμών. Αντίθετα οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί αντιμετώπισαν δυσεπίλυτα προβλήματα κυρίως από τη μη ορθολογική χρηματοοικονομική διαχείρισή τους (ΟΚΕ, 2013).

- Εμπόδιο στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα, σε σύγκριση πάντα με την επικρατούσα κατάσταση κυρίως στην Ευρώπη, συνετέλεσε και η υπερβολική ανάπτυξη του δημόσιου τομέα που είχε ως συνέπεια να προσδέσει τη λειτουργία και τη δράση των κοινωνικών επιχειρήσεων στον κρατικό τομέα, στενό και ευρύτερο.
- Ένα άλλο πρόβλημα που συνετέλεσε στην υστέρηση της ανάπτυξης των κοινωνικών επιχειρήσεων ήταν η στρεβλή διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας που οδήγησε τον ιδιωτικό τομέα να είναι «κρατικοδίαιτος» και περιόρισε τις κοινωνικές επιχειρήσεις, αφήνοντάς τες σε πολλές περιπτώσεις σε «κενό αέρος».
- Ο δημόσιος τομέας αλλά και η τοπική αυτοδιοίκηση πρώτου και δεύτερου βαθμού δε στήριξαν και δε βοήθησαν, στο βαθμό που θα έπρεπε, τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας.
- Τα ευρωπαϊκά προγράμματα που αναπτύχθηκαν στην Ελλάδα, όπως το πρόγραμμα Equal, βοήθησαν στην ένταξη και επανένταξη αποκλεισμένων, ευπαθών και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων αλλά η φιλοσοφία τους δεν ήταν αυτή της ανάπτυξης του τομέα των κοινωνικών επιχειρήσεων.
- Το θεσμικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε στην Ελλάδα με τον νόμο 4019/2011 δημιούργησε θετικές προϋποθέσεις για τη συγκρότηση και λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων στο πεδίο της απασχόλησης ευπαθών κοινωνικών ομάδων, στην καταπολέμηση των διακρίσεων, στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην παροχή ποιοτικών και κοινωνικών υπηρεσιών κ.ά. και κάλυψε σε σημαντικό βαθμό το χαμένο έδαφος που χώριζε την κοινωνική οικονομία της Ελλάδας απ' αυτή της Ευρώπης. Παρ' όλα αυτά το χάσμα παραμένει αρκετά μεγάλο.

Ερωτήσεις – Ασκήσεις ελέγχου γνώσεων

1^η Ερώτηση-Άσκηση ελέγχου γνώσεων

Σημειώστε τη σωστή απάντηση

Ποια από τα παρακάτω αποτελεί διάκριση των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων

A. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης

B. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας

Γ. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού

Δ. Όλα τα παραπάνω

2^η Ερώτηση-Άσκηση ελέγχου γνώσεων

Αναλύστε τη συμβολή της κοινωνικής οικονομίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο

3^η Ερώτηση-Άσκηση ελέγχου γνώσεων

Αναλύστε τη συμβολή της κοινωνικής οικονομίας σε εθνικό επίπεδο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αβδελίδης, Π. (1986) Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα, Αθήνα, Παπαζήσης.
- Αποστολούδη, Ε. (2011) Κοινωνική Επιχείρηση: Νέος θεσμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης-προοπτικές και συμβολή στην τοπική ανάπτυξη, Αθήνα, Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Βερέμης, Θ. (1987) Ο αγώνας για την Ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας και ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, στο Αναστασιάδης, Γ., Κοντογιώργης, Γ., Πετρίδης, Π., (επιμ.), Αλέξανδρος Παπαναστασίου: θεσμοί, ιδεολογία και πολιτική στον Μεσοπόλεμο, Αθήνα, Πολύτυπο, σ. 255-262
- Ηλιόπουλος, Κ. (1980) The evolution of the Greek cooperative Law – from the First to the Last Order of Economizing), Mimeo.
- Μπρακατσούλας, Β. (1984) Το αγροτικό πρόβλημα και κίνημα στην Ελλάδα, Αθήνα, Παπαζήσης.
- Ναζάκης, Χ. (2005) Η κοινωνική οικονομία ανάμεσα στο τοπικό και παγκόσμιο, Αθήνα, ανακοίνωση στο Δ΄ επιστημονικό συνέδριο του Τμήματος Στελεχών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Εκμεταλλεύσεων, Πρακτικά, Παπαζήση.
- Ντούλια, Θ., Κατσιβαρδάς, Χ. (2004) Οδηγός δράσεων, αποτελεσμάτων και καλών πρακτικών Α.Σ. DIONI II, κ.π. Equal, Γ.Γ.Ε.Ε.
- Ο.Κ.Ε. (2013) Η κοινωνική οικονομία και η κοινωνική επιχειρηματικότητα, Αθήνα, Γνώμη Πρωτοβουλίας αρ. 285
- Ε.Ο.Κ.Ε. (2011) Συνεταιρισμοί και αναδιάρθρωση, Βρυξέλλες, γνωμοδότηση πρωτοβουλίας.
- ΠΡΩ.Σ.Κ.ΑΛ.Ο. (2012) Δημιουργία Κοινωνικού Καταναλωτικού Συνεταιρισμού στη Θεσσαλονίκη, ΠΡΩ.Σ.Κ.ΑΛ.Ο. – Πρωτοβουλία Συνεργασίας για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, www.proskalo.net
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. (2011) Έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων του σχεδίου νόμου, κοινωνική οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα.
- CICOPA. (2013) Συνεταιρισμοί και κοινωνική οικονομία για την Ελλάδα, Διεθνής Οργανισμός Βιομηχανικών Συνεταιρισμών και Συνεταιρισμών Προσφοράς Υπηρεσιών και Βιοτεχνών.
- Kokkidinis, G. (2010) (Agro)topia, a Critical Analysis of the Agricultural Cooperative Movement in Greece, PhD Thesis, Leicester University School of Management, Mimeo.
- Nasioulas, I. (2012) Social Cooperatives in Greece – Introducing New Forms of So-cial Economy and Entrepreneurship, Interna-tional Review of Social Research, σελ. 151 – 172.

Papageorgiou, K. (2010) Usage and Mis-Usage of Co-operatives. The Example of Greece, in The International Journal of Cooperative Studies, σ. 34 – 45.

Spronk S., Crespo C., Olivera M. (2012) Struggles for water justice in Latin America. Public and ‘social-public’ alternatives , In: Alternatives to Privatization: Public Options for Essential Services in the Global South, D. A. McDonald and G. Ruiters (Eds), Routledge.

Young, D.R. (2001) Social enterprise in the United States: alternative identities and forms, The EMES conference. The social enterprise: a comparative perspective. Trento, Italy.

Yunus, M., (1998) Για ένα κόσμο χωρίς φτώχεια, Αθήνα, Νέα Σύνορα-Λιβάνης.